।। कोबातीर्थमंडन श्री महावीरस्वामिने नमः ।।

।। अनंतलब्धिनिधान श्री गौतमस्वामिने नमः ।।

।। गणधर भगवंत श्री सुधर्मास्वामिने नमः ।।

।। योगनिष्ठ आचार्य श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ।।

।। चारित्रचूडामणि आचार्य श्रीमद् कैलाससागरसूरीश्वरेभ्यो नमः ।।

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

पुनितप्रेरणा व आशीर्वाद

राष्ट्रसंत श्रुतोद्धारक आचार्यदेव श्रीमत् पद्मसागरसूरीश्वरजी म. सा.

जैन मुद्रित ग्रंथ स्केनिंग प्रकल्प

ग्रंथांक : १

श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
कोबा, गांधीनगर-३८२००७ (गुजरात)
(079) 23276252, 23276204
फेक्स : 23276249
Websiet : www.kobatirth.org
Email : Kendra@kobatirth.org

शहर शाखा

आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
शहर शाखा
आचार्यश्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
त्रण बंगला, टोलकनगर
परिवार डाइनिंग हॉल की गली में
पालडी, अहमदाबाद – ३८०००७
(079) 26582355

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

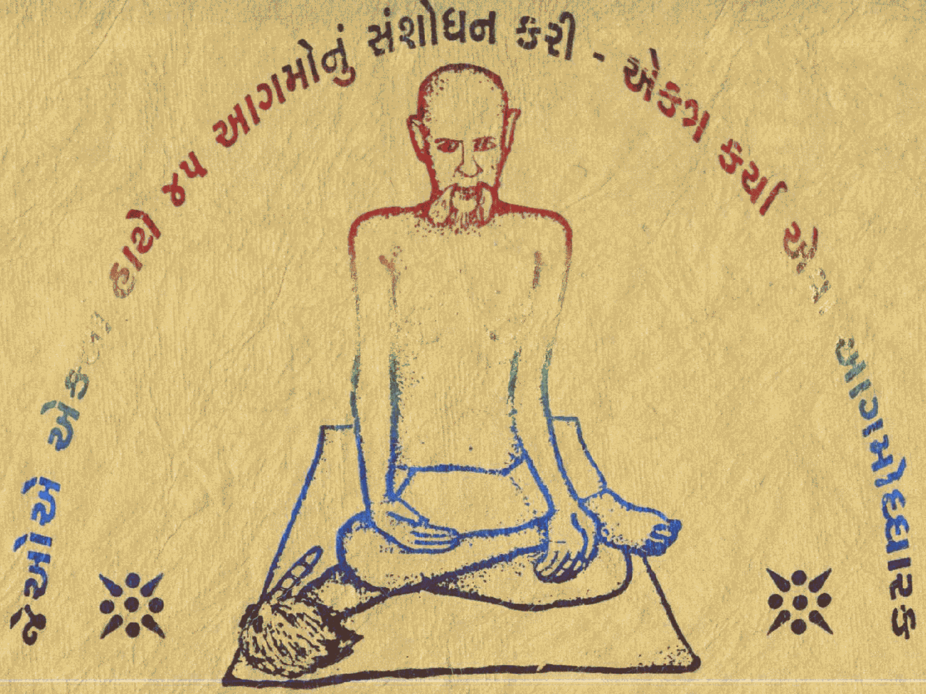

પૂ. આચાર્યદેવ શ્રી આનંદસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના ચરણે શત્ શત્ વંદન...

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

देवसूर तपागच्छ समाचारी संरक्षक-सुविहित सिध्धांत पालक

बहुश्रुतोपासक-गीतार्थवर्य-चारित्र चूडामणि-आगमोध्धारक पूज्यपाद आचार्यदेवेश

श्री आनंदसागर सूरीश्वरजी महाराजा संशोधित-संपादित ४५ आगमेषु

॥ श्री संस्तारक सूत्रं ॥

✿ आलेखन कार्य-प्रेरक-वाहक ✿

प्रवचन प्रभावक पू. आ.श्री हेमचन्द्रसागर सूरिजी म.सा. शिष्यरत्न पू. गणिवर्यश्री पूर्णचन्द्रसागरजी म.सा.

✿ आलेखन कार्यवाहक संस्था ✿

पूज्यपाद सागरजी महाराजा संस्थापित जैनानंद पुस्तकालय-सुरत

For Private And Personal Use Only

आलेखन कार्ये किंचित् संस्मरणाणि

* आलेखन कार्ये आशीवृष्टिकारका :

पू. गच्छा. आ. श्री सूर्योदयसागर सूरीश्वरजी म.सा.

पू. आ. श्री. नरेन्द्रसागर सूरीश्वरजी म.सा.

पू. आ. श्री अशोकसागर सूरिजी म.सा.

पू. आ. श्री जिनचन्द्रसागर सूरिजी म.सा.

पू. आ. श्री हेमचन्द्रसागर सूरिजी म.सा.

* आलेखन कार्ये केचित् मार्गदर्शका :

पू. आ. श्री दोलतसागर सूरिजी म.सा.

पू. पं. श्री हर्षसागरजी म.सा.

पू. गणीश्री सागरचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. गणी श्री नयचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. गणी श्री अक्षयचन्द्रसागरजी म.सा.

पू. मुनि श्री लब्धिचन्द्रसागरजी म.सा.

माहिती दर्शक पत्र

■ आलेखन कार्ये सहयोग प्रदाता :

मुनिश्री आगमचन्द्रसागरजी म.सा.

श्राद्धगुण संपन्न श्री नरेन्द्रभाई मुक्तिलाल महेता (सूईगामवाला)

■ प्रथम संस्करण - सं. २०६१, का. सु.५.

■ कृति - २५०

■ कोऽधिकारी...?- श्रुत भाण्डागारं श्रमण प्रधान चतुर्विध संघाश्च

■ संग्राहकालय - जैनानंद पुस्तकालय, गोपीपुरा, सुरत।

■ व्यवस्थापका :

श्री उ त्कांतभाई झवेरी- श्री नरेशभाई मद्रासी-श्री श्रेयस के. मर्चन्ट

■ आवास : निशा-१ १ले माले ,गोपीपुरा, काजीनुं मेदान,

तीनबत्ती, सुरत. दूरभाष - २५९८३२६(०२६१)

■ मुद्रण कार्यवाहक

श्री सुरेश डी. शाह (हेष्मा)-सुरत।

संपादक श्री

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ प्राक्-कथन ॥

॥ कत्थ अम्हारिसा पाणी दुषमा-दोष दुषिया, हा; अणाहा कहं हून्ता...! न हून्तो जइ जिणागमो ॥

દુષ્મકાળે જિનાગમ-જિન પ્રતિમા ભવિયણ કું આધારા...!!

ભવાટવીમાં ભ્રમિત પ્રાણીને ભીમ મહાટવીમાંથી બહાર લાવનાર મિથ્યાત્ત્વરૂપ અંધકારમાંથી પ્રકાશ તરફ ગતિ કરાવનાર શ્રુતજ્ઞાનની મહત્તા અદ્વિતીય કક્ષાની છે. શ્રુતજ્ઞાનનો મહીમા પરમ મનનીય અને માનનીય હોવાના કારણે પ્રભુ શાસનમાં પરમ આધાર ભૂત કરણ તરીકે ગણના કરી છે. આગમએ વીર પ્રભુની વાણી સ્વરૂપ છે.

આગમોની રચના કાળ :- પ્રભુ મહાવીર સ્વામીના શાસનની અપેક્ષાએ વીર નિર્વાણ સંવત પૂર્વે ૨૯, વિક્રમ સંવત પૂર્વે ૪૯૯ વર્ષે વૈશાખ સુદ એકાદશી દિને તારક તીર્થંકર પ્રભુ મહાવીર દેવની ત્રિપદીને પામી આદ્ય ગણધર અનંતલબ્ધિ નિધાન શ્રી ઈન્દ્રભૂતિ (ગૌતમસ્વામીજી) આદિ એકાદશ ગણધરોએ આગમોની રચના કરી તેજ ક્ષણે પ્રભુએ તેની યથાર્થતા-ગણાનુજ્ઞા-શાસનાનુજ્ઞા આદિના વાસક્ષેપથી જાહેર કરી.

ગણધર ભગવંતના શિષ્યો-મુનિઓએ યથાયોગ્યતાનુંસાર શિષ્ય-પ્રશિષ્યાદિ પરિવારને વિનયપૂર્વક શાસ્ત્ર નિર્દિષ્ટ વિધિ-મર્યાદા પૂર્વક ગુરૂ પાસેથી મુખપાઠ રીતે દ્વાદશાંગીનો અભ્યાસ કરતા હતાં, લખીને કે લખેલ પુસ્તકો દ્વારા ભણવા અંગે તત્કાળે પરંપરા ન હતી.

પ્રથમ વાચના :- વીર પ્રભુના નિર્વાણબાદ તેમની પટ્ટ પરંપરામાં પાંચમા કેવલી તરીકે પ્રસિધ્ધ શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીજીના સમયમાં વિષમકાલના બલના પ્રભાવે ભયંકર બાર વર્ષીય દુકાલ પડ્યો સાધુઓ અનુકૂળતા મુજબ વેર વિખેર થયાં, સાથો સાથ વીર નિ. સં. ૧૫૫ લગભગમાં નંદવંશના સામ્રાજ્યનો પલટો થયો, દેશમાં ભયંકર આંધી વ્યાપી, જૈન શ્રમણોના વિહારના કેન્દ્રરૂપ મગધદેશની

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

રાજધાની પટણા અને પંજાબ વચ્ચેના પ્રદેશો ભીષણ પરિસ્થિતિમાં મૂકાયા, શ્રમણ સમુદાયના વિખરાઈ જવાથી આગમોનું પઠન-પાઠન ખુબ જ અવ્યવસ્થિત થયું, જ્ઞાની પુરૂષોમાંથી કેટલાયે સ્વર્ગે પધાર્યા, મુખપાઠની પધ્ધતિ પર એક જબરદસ્ત ધક્કો લાગ્યો પરિસ્થિતિને સુધારવા વીર નિ. સં.-૧૬૦ લગભગમાં પાટલીપુત્ર નગરે (પટના-બિહાર) શ્રી સ્થુલભદ્ર સ્વામીની અધ્યક્ષતામાં શ્રમણસંઘ એકત્રિત થયો, ગીતાર્થોની સલાહ મુજબ દ્વાદશાંગીની સંકલના વ્યવસ્થિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, પ્રાયઃ આ પ્રથમ આગમ વાચના થઈ તેનું નામ ' શ્રી દ્વાદશાંગ-શ્રુતસંકલન' નામે પંકાયાનો ઈતિહાસ મળે છે.

દ્વિતીય વાચના :- તેમના પછી જિનકલ્પીના અભ્યાસક આર્ય મહાગિરીજીના ગુરૂ ભ્રાતા પૂ. આ. શ્રી આર્ય સુહસ્તિ સૂરિ પ્રતિબોધિત પ્રભુ શાસનના ચરમ ભક્ત સમ્રાટ સંપ્રતિએ ઉજજૈનમાં આર્ય સુહસ્તિ મ. ને વિનંતી કરી તેમના સાનિધ્યમાં વીર નિ. સં. ૨૪૫ થી ૨૮૧ના વર્ષોમાં જિનાગામની સાચવણી સુરક્ષિત રહે તેવા યથાર્થ પ્રયાસો કર્યા, પઠન-પાઠનની વ્યવસ્થામાં આવેલી ખામીને દૂર કરી જેથી આ બીજી વાચનાનું નામ ' આગમ સંરક્ષણ વાંચના' દૃષ્ટિ ગોચર થાય છે.

તૃતીય વાચના :- મૌર્ય રાજવંશીઓનો સેનાપતિ પુષ્યમિત્રે રાજદ્રોહ કરી રાજા બન્યો ધર્માંધ બનેલા સમ્રાટ સંપ્રતિની શાસન પ્રભાવનાને નામ શેષ કરવા તેણે જૈન શ્રમણો તથા બૌધ્ધ શ્રમણોના શિરચ્છેદ કરાવી કાળો કેર વર્તાવ્યો, સાધુઓ પ્રાણ રક્ષાર્થે કલિંગ દેશ તરફ ચાલ્યા ગયા, કલિંગાધિપતિ મહામેઘવાહન ખારવેલ મહારાજા પરમ જૈન હતાં. આ પ્રમાણે પ્રાણ બચાવવાની વ્યથામાં જિનાલયો તથા, આગમ પઠન-પાઠનની વ્યવસ્થાને જબરદસ્ત હાની થવા પામી, કલિંગ દેશના રાજા ભિક્ખુરાય ખારવેલે તેનો પરાજય કરી ફરી જીવંત કરવા પ્રયાસ કર્યો વીરનિ. સં. ૩૦૦ થી ૩૩૦ સુધીના મધ્યાહ્ન કાલમાં મુનિ સમ્મેલનમાં જિનકલ્પિની તુલના કરનાર પૂ.આ. મહાગિરીના શિષ્યો-પ્રશિષ્યો આ. બલિસ્સહ સૂ.મ. આ. દેવાચાર્ય, આ. ધર્મસેન વિગેરે ૨૦૦ શ્રમણો, આ. સુસ્થિત સૂરિ વગેરે સ્થવિર કલ્પિ ૩૦૦ શ્રમણો, આર્યા પોઈણી વિગેરે ૩૦૦ શ્રમણીઓ, સીવંદ, ચૂર્ણક, સેલગ વગેરે ૭૦૦ શ્રાવકો અને પૂર્ણ મિત્રાદિ ૭૦૦ શ્રાવિકા દ્વારા ત્રીજી આગમ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

વાચનામાં અગિયાર અંગો અને દશ પૂર્વોના પાઠોને વ્યવસ્થિત કરવામાં આવ્યા.

ચતુર્થ વાચના :- કાલાધિન અંતિમ દશપૂર્વધર, બાલ વૈરાગી, અનુપમ સંવેગી શ્રી વજસ્વામીએ અંતિમ સમયે સ્વ પટ્ટધર શ્રીવજસેન સૂ.મ.ને ભયંકર દુકાલના ચરમ સમયની જાણમાં 'લાખ સોનૈયા આપીને એક હાંડી ભાતની ચડશે તેના બીજા દિવસથી સુકાલ થશે' આ વાત જણાવી આવો ભયંકર દુકાલ વીર નિ. સં. ૫૮૦ થી ઉત્તર ભારતમાં વ્યાપ્ત થયો. જેમાં ગણો-કુલો-વાચકવંશો માત્ર નામશેષ થઈ ગયા. આગમ વારસો ટકાવનાર મુનિપુંગવોની સંખ્યા જૂજ થઈ ગઈ કાળ-બળ ક્ષયે ધારણા શક્તિની અનુકૂલતા પ્રમાણે પણ જો આગમનું સંકલન કરવામાં નહીં આવે તો રહ્યા સાધુઓ પણ રહેલા આગમના વારસાને સાચવવા સમર્થ ન નિવડી શકે માટે ભવિષ્યના અલ્પશક્તિવાળા પણ મેધાવી સાધુઓને રાખવામાં વિષયાનુસંધાન દ્વારા સુગમતા સાંપડે તેથી સમકાલીન અન્ય પ્રભાવક આચાર્યોની સંમત્તિ લઈ શ્રી આર્યરક્ષિત સૂરિ મ. ચાર અનુયોગની વ્યવસ્થા કરી. આગમોને ચિરંજીવ બનાવ્યા વીર નિ. સં.૫૯૨ લગભગમાં દશપુર (મંદસૌર) (માલવા) નગરે ચોથી વાચના થઈ.

પંચમ વાચના :- વીર સં. ૮૩૦ થી ૮૪૦ લગભગમાં પૂ. આ. સ્કંદિલ સૂરિએ ઉત્તરાપથના મુનિઓને મથુરામાં તથા નાગેન્દ્રવંશીય પરમ પ્રભાવક શ્રી હિમવંત ક્ષમા શ્રમણના શિષ્ય આ. શ્રી નાગાર્જુન સૂરિએ દક્ષિણાપથના મુનિઓને વલભીમાં આગમોની સંકલના કરવા એકઠા થયા કીંતુ તે સમયની દેશગત અંધાધુંધીના કારણે એક જ સાથે ભિન્ન-ભિન્ન સ્થળે આગમવાચનાઓ કરી ભવિષ્યમાં માથુરી અને વલભીવાચનાઓના પાઠ ભેદોનું સમન્વય સહજ થઈ જશે આ હેતુંપૂર્વક પાંચમી વાચના કરી.

ષષ્ઠી વાચના :- તેજ ભાવનાઓ અનુસાર માથુરી વાચનાના વારસદાર આ. શ્રી દેવર્દ્ધિગણી ક્ષમાશ્રમણે તથા વલભીવાચનાના વારસદાર આ. શ્રી કાલક સૂરિએ ભેગા મળી. શ્રમણ સંઘને એકત્રિત કરી, કાલક્રમે વિણસી જતા આગમના ખજાનાને સ્થાયી બનાવવાના શુભ આશયથી શ્રી શત્રુંજ્યાધિષ્ઠાયક શ્રી કપર્દીયક્ષ આદિ દૈવીક સહાયકથી ૫૦૦ આચાર્યાદિઓએ મળી વલભીપુર(વળા સૌરાષ્ટ્ર)માં

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

પુસ્તકારૂઢ રૂપ આગમ વાચના કરી, આ વાચનામાં ચોરાશી આગમોનું વ્યવસ્થિત સંકલન તાડપત્રના પાના ઉપર લિપિબધ્ધ કરી આગમોને પુસ્તકારૂઢ કરવાનું કાર્ય સાધુ ભગવંતોએ કર્યું. તેમજ અન્ય મહત્ત્વના ગ્રંથોનું પુસ્તકાલેખન કાર્ય થયેલ, ત્યારબાદ સાધુ સત્યમિત્ર સ્વર્ગે ગયા અને વીર નિ. સં. ૧૦૦૦માં વર્ષે પૂર્વજ્ઞાનનો વિચ્છેદ થયો તેમ મનાય છે.

પ્રભુવીરના શાસનમાં ઉપરોક્ત 'છ' વાચનાઓના માધ્યમે ૧૦૦૦ વર્ષના ગાળામાં થયેલ શ્રુતોધ્ધારનો ઈતિહાસ મોજૂદ છે. ત્યાર પછી ૧૫૦૦ વર્ષ સુધી આગમ વાચનાનો કે શ્રુતોધ્ધારનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી મળતો.

તેમજ વિષમકાળના પ્રભાવથી ૧૦મી સદીની સમાપ્તિ કાળથી શિથિલાચારની વૃધ્ધિ થવાથી આગમિક જ્ઞાનની પરંપરા સુવિહિત ગીતાર્થ, આચાર સંપન્ન શ્રમણોના હાથમાં રહી નહીં પરિણામે હસ્તલિખિત પ્રતોમાં રહેલ આગમો અધિકારીને પણ મળવા દુર્લભ બન્યા.

છેવટે વીસમી સદીના ઉત્તરાર્ધના પ્રારંભકાળે સુવિહિત સંવેગી સાધુઓમાં આચાર નિષ્ઠા, વિશિષ્ટ વૈરાગ્યની પ્રબલ ભૂમિકા આદિ સુદઢ઼ હોવા છતાંય આ બધાને ટકાવવા માટેના જરૂરી સંજોગો ન મળતાં આગમિક જ્ઞાનની માત્રા પઠન-પાઠનની શાસ્ત્રીય પરંપરા સુરક્ષિત ન રહી શકવાના કારણે ખુબ જ અલ્પ માત્રામાં રહેવા પામી

આવા અવસરે શ્રમણસંઘની ૧૮ પ્રસિધ્ધ શાખાઓમાં વધુ પ્રભાવશાળી 'સાગરશાખા'ના અદ્વિતીય પ્રતિભા સંપન્ન પ્રૌઢ઼ધીષણાશાલી અનેકવાદો કરી તપાગચ્છની વિજય પતાકા ફેલાવનાર પૂ. મુનિરાજ શ્રી ઝવેરસાગરજી. મ.ના. એક માત્ર શિષ્ય નવ માસના ટૂંકા ગાળાનો જ ગુરૂ સહવાસ છતાં પૂર્વજન્મની આરાધનાના બળે એકલે હાથે ન્યાય-વ્યાકરણ, આગમટીકા આદિ અનેક સાધના ગ્રંથોનું અગાધ વિદ્વત્તા પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવી પૂ. ગુરૂદેવ શ્રી ઝવેરસાગરજી મ.ની આગમોની પારદશ્વતાના વારસાને તે ગુરૂદેવશ્રીના અન્તિમ સમયના " आगमो का अभ्यास बरोबर करना " શબ્દ પાછળ રહેલ ઉંડા અંતરના આશિષના બળે આગમિક તલસ્પર્શી અગાધ માર્મિક જ્ઞાન આપ મેળે મેળવી વીર નિ. સં. ૨૪૪૦ વિ.સં. ૧૯૭૦માં કો'ક મંગલ ચોઘડીએ જિનશાસનના એક મહાન ધુરંધર સમર્થક પ્રભાવક શાસ્ત્રોના પારગામી

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

આચાર્યભગવંતો વર્ષો જૂની શ્રમણસંઘની ફરજ અને જવાબદારી રૂપ આગમોના અણમોલ વારસાને સુરક્ષીત રાખવાના પ્રશ્ને ફરીથી ઉપસ્થિત કરી.

રાજ્યદ્વારી ઉપદ્રવો, ધર્માંધ ઝનૂન, બ્રિટીશ હકૂમત, જનતામાં ફેલાયેલ ક્રાન્તિકારી વિચારધારા, પશ્ચાત્ય કેળવણીના સંસ્કાર આદિ સંઘર્ષ કાળમાં પુસ્તકો પ્રતો મેળવવી અતિકઠીન હતી તે સમયે જુદા જુદા ખૂણે રહેલી હસ્તપ્રત-તાડપત્ર આદિ પરથી સંશોધન કરી જાત મહેનતે પ્રેસકોપીથી માંડીને સુધારવા સુધીની સંપૂર્ણ દેખરેખ જવાબદારીથી આગમ ગ્રંથોની મર્યાદિત પ્રતિઓ છપાવી સામુદાયિક વાચનાઓ વિ. સં. ૧૯૭૧થી ૧૯૭૭ સુધીમાં પાટણ-કપડવંજ-અમદાવાદ-સુરત આદિ ક્ષેત્રોમાં છ-છ મહીનાની વાચનાઓ ગોઠવી સેંકડો સાધુ-સાધ્વીઓને આગમોને વાંચવાની પરિપાટી આદિનો સંપૂર્ણ ખ્યાલ કરાવ્યો સાત સામુહીક વાચનાઓમાં ૨૬ ગ્રંથો વાંચ્યા તેમાં લગભગ ૨,૩૩,૨૦૦ શ્લોકની વાચના આપી તથા આગમ દિવાકર પૂ. મુનિશ્રીપુણ્યવિજયજી મ. આદિને પણ આ ક્ષેત્રે આગળ વધવા અંગૂલ નિર્દેશ કરી આ મહાપુરુષે શ્રુત સરિતાને ધોધમાર વહેતી કરી છે.

આ મહાપુરુષ તે પ્રાતઃ સ્મરણીય ગુજરાત-માલવા-રાજસ્થાન-બંગાલ- બિહાર આદિ અનેક ક્ષેત્ર સંઘો તથા સુરત સંઘના આમૂલચૂલ ઉપકારી, આગમોધ્ધારક ધ્યાનસ્થ સ્વર્ગસ્થ પ.પૂ. આચાર્યશ્રી આનંદસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજ જેઓ ‘ પૂ. સાગરજી મ.’ ના લાડીલા, હૂલામણા નામથી પણ પ્રસિદ્ધ હતાં તેમના જ સંશોધિત આગમો અમને પ્રતાકારે પુર્ન મુદ્રિત કરાવવાનો લાભ પ્રાપ્ત થયો છે.
તા.ક. વર્તમાન કાળે ગ્રન્થો, શાસ્ત્રો, સુવિહિત ગીતાર્થ આચાર્ય ભગવંતો, ઈતિહાસકારો પાસેથી પ્રાપ્ત થતી માહિતી અનુસાર વીર નિર્વાણના ૧૦૦૦ વર્ષમાં છ-છ વાચના-સંકલન બાદ ૧૫૦૦ વર્ષ સુધીમાં આવું કોઈ કાર્ય થયેલ જણાતું નથી ત્યાર બાદ એકલા હાથે આપ બળે સૌ પ્રથમ આગમ ઉધ્ધારના ભગીરથ કાર્યને કરનાર ગુરૂદેવને કોટી-કોટી વંદના...

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

॥ श्री संस्तारक सूत्रं ॥

काऊण नमुक्कारं जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स। संथारम्मि निबद्धं गुणपरिवाडिं निसामेह ॥ १ ॥ ५८७ ॥ एस किराराहणया एस किर मणोरहो सुविहिआणं। एस किर पच्छिमंते पडागहरणं सुविहियाणं ॥ २ ॥ भूईगहणं जह नक्कयाण अवमाणयं अवज्झा (वऽज्झा)णस्स। मल्लाणं च पडागा तह संथारो सुविहिआणं ॥ ३ ॥ पुरिसवरपुंडरीओ अरिहा इव सव्वपुरिससीहाणं। महिलाण भगवईओ जिणजणणीओ जयंमि जहा ॥ ४ ॥ वेरूलिउव्व मणीणं गोसीसं चंदणं व गंधाणं। जह व रयणेसु वइरं तह संथारो सुविहिआणं ॥ ५ ॥ वंसाणं जिणवंसो सव्वकुलाणं च सावयकुलाइं। सिद्धिगई य गईणं मुत्तिसुहं सव्वसुक्खाणं ॥ ६ ॥ धम्माणं च अहिंसा जणवयवयणाण साहुवयणाइं। जिणवयणं च सूईणं सुद्धीणं दंसणं च जहा ॥ ७ ॥ कल्लाणं अब्भुदओ देवाणं दुल्लहं तिहुअणंमि। बत्तीसं देविंदा जं तं जायंति एगमणा ॥ ८ ॥ लद्धं तु तए एयं पंडिअमरणं तुं जिणवरक्खायं। हंतूण कम्ममल्लं सिद्धिपडागा तुमे लद्धा ॥ ९ ॥ झाणाण परमसुक्कं नाणाणं केवलं जहा नाणं। परिनिव्वाणं च जहा कमेण भणिअं जिणवरेहिं ॥ १० ॥ सव्वुत्तमलाभाणं सामन्नं चेव लाभ मन्नंति। परमुत्तम तित्थयरो परमगई परमसिद्धुति ॥ १ ॥ मूल तह संजमो वा परलोगरयाण किलिट्ठकम्माणं। सव्वुत्तमं पहाणं सामन्नं चेव मन्नंति ॥ २ ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

लेसाण सुक्कलेसा निअमाणं बंभचेरवासो अ। गुत्तिसमिई गुणाणं मूलं तह संजमोवाओ ॥ ३॥ सव्वुत्तमतित्थाणं तित्थयरपयासिअं जहा तित्थं। अभिसेउव्व सुराणं तह संथारो सुविहियाणं॥ ४॥ सिअकमलकलससत्थि-अनंदावत्तवरमल्लदामाणं। तेसिंपि मंगलाणं संथारो मंगलं अहिअं (प्र० पढमं) ॥ ५॥ तवअग्गि नियमसुरा जिणवरनाणा विसुद्धपत्थयणा। जे निव्वहंति पुरिसा संथारगइंदमारूढा॥ ६॥ परमट्ठो परमउलं परमाययणंति परमकप्पुत्ति। परमुत्तमतित्त्थयरो परमगई परमसिद्धित्ति ॥ ७॥ ता एयं तुमि लद्धं जिणवयणामयविभूसियं देहं। धम्मरयणामया ते पडिया भवणंमि वसुहारा॥ ८॥ पत्ता उत्तमपुरिसा कल्लाणपरंपरा परमदिव्वा। पावयण साहु धीरं (धीरी) कयं चते अज्जे सप्पुरिसा! ॥ ९॥ सम्मत्तनाणदंसणवररयणा नाणतेअसंजुत्ता। चारित्तसुद्धसीला तिरयणमाला तुमे लद्धा॥ २०॥ सुविहियगुणवित्थारं संथारं जे लहंति सप्पुरिसा। तेसिं जियलोगसारं रयणाहरणं कयं होइ॥ १॥ जं तित्थं तुमि लद्धं जं पवरं सव्वजीवलोगंमि॥ ण्हाया जत्थ मुणिवरा निव्वाणमणुत्तरं पत्ता ॥ २॥ आसवसंवरनिज्जर तिन्निवि अत्था समाहिया जत्थ। तं तित्थंति भणंती सीलव्वयबद्धसोवाणा ॥ ३॥ भंजिय परीसहचमूं उत्तमसंजमबलेण संजुत्ता। भुंजंति कम्मरहिआ निव्वाणमणुत्तरं रज्जं ॥ ४॥ तिहुअणरज्जसमाहिं पत्तोऽसि तुमं हि समयकप्पंमि। रज्जाभिसेयमउलं विउलफलं लोइ विहरंति॥ ५॥ अभिनंदइ मे हिअयं तुब्भे मुक्खस्स साहणोवाओ। जं लद्धो संथारो सुविहिअ! परमत्थनित्थारो ॥ ६॥ देवावि देवलोए भुंजंता बहुविहाइं भोगाइं। संथारं चिंतंता आसणसयणाइं मुंचंति॥ ७॥ चंदुव्व पिच्छणिज्जो सूरो इव तेअसा विदिप्पंतो। धणवंतो गुणवंतो हिमवंतमंहतविक्खाओ ॥ ८॥

For Private And Personal Use Only

गुत्तीसमिइउवेओ संजमतवनिअमजोगजुत्तमणो। समणो समाहिअमणो दंसणनाणे अणन्नमणो ॥ ९॥ मेरुव्व पव्वयाणं सयंभुरमणुव्व चेव उदहीणं। चंदो इव ताराणं तह संथारो सुविहिआणं ॥ ३०॥ भण केरिसस्स भणिओ संथारो केरिसे व अवगासे। उक्खंपिगस्स करणं एवं ता इच्छिमो नाउं ॥ १॥ हायंति जस्स जोगा जरा अ विविहा अ हुंति आयंका। आरूहइ अ संथारं सुविसुद्धो तस्स संथारो ॥२॥ जो गारवेण मत्तो निच्छइ आलोअणं गुरुसगासे। आरूहइ अ संथारं अविसुद्धो तस्स संथारो॥ ३॥ जो पुण पत्तब्भूओ करेइ आलोअणं गुरुसगासे। आरूहइ अ० सुवि० ॥ ४॥ जो पुण दंसणमइलो सिढिलचरित्तो करेइ सामन्नं०। आरू० अवि० ॥ ५॥ जो पुण दंसणसुद्धो आयचरित्तो करेइ सामन्नं। आरू० सुवि० ॥ ६॥ जो रागदोसरहिओ तिगुत्तिगुत्तो तिसल्लमयरहिओ। आरूहइ०, सुवि० ॥ ७॥ तिहिं गारवेहिं रहिओ तिंदडपडिमोयगो पहिअकित्ती। आरूहइ० सुवि० ॥ ८॥ चउविहकसायमहणो चउहिं विकहाहिं विरहिओ निच्चं। आरूहइ०, सुवि० ॥ ९॥ पंचमहव्वयकलिओ पंचसु समिईसु सुट्ठु आउत्तो। आरूहइ ०, सुवि० ॥ ४०॥ छक्काया पडिविरओ सत्तभयट्ठाणविरहिअमईओ । आरूहइ०, सुवि० ॥ १॥ अट्ठमयट्ठाणजढो कम्मट्ठविहस्स खवणहेउत्ति। आरूहइ०, सुवि० ॥ २॥ नवबंभचेरगुत्तो उज्जुत्तो दसविहे समणधम्मे। आरूहइ०, सुवि० ॥ ३॥ जुत्तस्स उत्तमट्ठे मलियकसायस्स निव्वियारस्स। भण केरिसो उ लाभो संथारगयस्स समणस्स? ?॥ ४॥ जुत्तस्स उत्तमट्ठे मलियकसायस्स निव्वियारस्स। भण केरिसं च सुक्खं संथारगयस्स खमगस्स? ॥ ५॥ पढमिल्लगंमि दिवसे संथारगयस्स जो हवइ लाभो। का दाणि तस्स सक्को अग्घं काउं अणग्घस्स॥ ६॥ जो संखिज्जभवट्ठिइ

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सव्वंपि खवेइ सो तहिं कम्मं। अणुसमयं साहुपयं साहू वुत्तो तहिं समए ॥ ७॥ तणसंथारनिसन्नोऽवि मुणिवरो भट्ठरागमयमोहो। जं पावइ मुत्तिसुहं कत्तो तं चक्कवट्टीवि?. ॥ ८॥ तप्पु (नियपु) रिसनाडयंमिवि न सा रई तह सहत्थवित्थारे। जिणवयणंमिवि सा ते हेउसहस्सोवगूढंमि॥ ९॥ जं रागदोसमइअं सुक्खं जं होइ विसयमईयं च। अणुहवइ चक्कवट्टी न होइ तं वीअरागस्स ॥ ५०॥ मा होउ वासगणया न तत्थ वासाणि परिगणिज्जंति। बहवे गच्छं वुत्था जम्मणमरणं च ते खुत्ता॥ १॥ पच्छावि ते पयाया खिप्पं काहिंति अप्पणो पत्थं। जे पच्छिमंमि काले मरंति संथारमारूढा ॥ २॥ नवि कारणं तणमओ संथारो नवि अ फासुआ भूमी। अप्पा खलु संथारो हवइ विसुद्धे चरित्तंमि ॥ ३॥ निच्चंपि तस्स भावुज्जुअस्स जत्थ व जहिं व संथारो। जो होइ अहक्खाओ विहारमब्भुट्ठिओ लूहो ॥ ४॥ वासारत्तंमि तवं चित्तविचित्ताइ सुट्ठुं काऊणं। हेमंते संथारं आरूहइ सव्वऽवत्थासु ॥ ५॥ आसीअ पोअणपुरे अज्जा नामेण पुप्फचूलत्ति। तीसे धम्मायरिओ पविस्सुओ अन्निआउत्तो॥ ६॥ सो गंगमुत्तरंतो सहसा उस्सारिओ अ नावाए। पडिवन्नउत्तिमट्ठं तेणवि आराहिअं मरणं॥ ७॥ पंचमहव्वयकलिआ पंचसया अज्जया सुपुरिसाणं। नयरंमि कुंभकारे कडगंमि निवेसिआ तइआ ॥ ८॥ पंचसया एगूणा वायंमि पराजिएण रूट्ठेणं। जंतंमि पावमइणा छुन्ना छन्नेण कम्मेण॥ ९॥ निम्ममनिरहंकारा निअयसरीरेवि अपडिबद्धा उ। तेवि तह छुज्जमाणा पडिवन्ना उत्तमं अट्ठं ॥ ६०॥ दंडुत्ति विस्सुअजसो पडिमादसधारओ ठिओ पडिमं। जउणावंके नयरे सरेहिं विद्धो सयं गीओ ॥ १॥ जिणवयणनिच्छिअमई निअयसरीरेऽवि अपडिबद्धो उ। सोऽवि तह विज्झमाणो पडिवण्णो उत्तमं अट्ठं ॥ २॥ आसी

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

सुकोसलरिसी चाउम्मासस्स पारणादिवसे। ओरूहमाणो य नगा खइओ मायाइ वग्घीए ॥ ३॥ धीथणियबद्धकच्छो पच्चक्खाणम्मि सुट्ठु उवउत्तो। सो तहवि खज्जमाणो पडि० ॥ ४॥ उज्जेणीनयरीए अवंतिनामेण विस्सुओ आसी। पाओवगमनिवन्नो सुसाणमज्झम्मि एगंते॥ ५॥ तिन्नि रयणीइ खइओ भल्लुंकी रुट्ठिया विकड्ढंती। सोवि तह खज्जमाणो पडि० ॥ ६॥ जल्लमलपंकधारी आहारो सीलसंजमगुणाणं। अज्जीरणो य गीओ कत्तिय अज्जो सुरवरंमि ॥ ७॥ रोहीडगंमि नयरे आहारं फासुयं गवेसंतो। कोवेण खत्तिएण य भिन्नो सत्तिप्पहारेणं ॥ ८॥ एगंतमणावाए विच्छिन्ने थंडिले चइय देहं। सोऽवि तह भिन्नदेहो पडि० ॥ ९॥ पाडलिपुत्तंमि पुरे चंदयगुत्तस्स चेव आसीय। नामेण धम्मसीहो चंदसिरिंसो पयहिऊणं ॥ ७०॥ कुल्लउरंमि पुरवरे अह सो अब्भुट्ठिओ ठिओ धम्मे। कासीअ गिद्धपट्ठं पच्चक्खाणं विगयसोगो ॥ १॥ अह सोवि चत्तदेहो तिरिअसहस्सेहिं खज्जमाणो अ। सोऽवि तह खज्जमाणो पडि० ॥ २॥ पाडलिपुत्तंमि पुरे चाणक्को नाम विस्सुओ आसी। सव्वारंभनिअत्तो इंगिणिमरणं अह निवन्नो ॥ ३॥ अणुलोमपूअणाए अह से सत्तू जओ डहइ देहं। सो तहवि इज्झमाणो पडि० ॥४॥ गुट्ठयपाओवगओ सुबंधुणा गोमये पलिवियंमि। डज्झंतो चाणक्को पडि०॥ ५॥ काइंदीनयरीए राया नामेण अमयघोसुत्ति। तो सो सुअस्स रज्जं दाऊणं इह चरे धम्मं॥ ६॥ आहिंडिऊण वसुहं सुत्तत्थविसारओ सुअरहस्सो। काइंदिं चेव पुरिं अह पत्तो विगयसोगो सो ॥ ७॥ नामेण चंडवेगो अह से पडिछिंदइ तयं देहं। सो तहवि छिज्जमाणो पडिवन्नो०॥ ८०॥ कोसंबीनयरीए ललिअघडा नाम विस्सुआ आसी। पाओवगमनिवन्ना बत्तीसं ते सुअरहस्सा ॥ ९॥ जलमज्झे ओगाढा नईइ पूरेण निम्ममसरीरा। तहवि

For Private And Personal Use Only

हु जलदहमज्झे पडिवन्ना० ॥८०॥ आसी कुलाण(णाल)नयरे राया नामेण वेसमणदासो। तस्स अमच्चो रिट्ठो मिच्छादिट्ठी पडिनिविट्ठो ॥ १ ॥ तत्थ य मुणिवरवसहो गणिपिडगधरो तहासि आयरिओ। नामेण उसहसेणो सुअसायरपारगो धीरो॥ २ ॥ तस्सासी अ गणहरो नाणासत्थत्थगहिअपेआलो। नामेण सीहसेणो वायंमि पराजिओ रुट्ठो ॥ ३ ॥ अह सो निराणुकंपो अग्गिं दाऊण सुविहिअपसंते। सो तहवि डज्झ० ॥ कुरुदत्तोऽवि कुमारो सिंबलिफालिव्व अग्गिणा दड्ढो । सो तहवि डज्झ० ॥ ५ ॥ आसी चिलाइपुत्तो मुइंगुलिआहिं चालणिव्व कओ । सो तहवि ख० ॥ ६ ॥ आसी गयसुकुमालो अल्लयचम्मंव कीलयसएहिं । धरणीअले उव्विद्धो तेणवि आराहिअं मरणं ॥ ७ ॥ मंखलिणावि य अरहओ सीसा तेअस्स उवगया दड्ढा । ते तहवि डज्झ० ॥ ८ ॥ परिजाणइतिगुत्तो जावज्जीवाइ सव्वमाहारं । संघसमवायमज्झे सागारं गुरुनिओगेणं ॥ ९ ॥ अहवा समाहिहेउं करेइ सो पाणगस्स आहारं । तो पाणगंपि पच्छा वोसिरइ मुणी जहाकालं ॥ १० ॥ खामेमि (ति) सव्वसंघं संवेगं सेसगाण कुणमाणो । मणवइजोगेहिं पुरा कयकारिअअणुमए वावि ॥ १ ॥ सव्वे अवराहपए एस खमावेमि अज्ज निस्सल्लो । अम्मापिऊसरिसया सव्वेऽवि खमंतु मह जीवा ॥ २ ॥ धीरपुरिसपण्णत्तं सप्पुरिसनिसेविअं परमघोरं । धन्ना सिलायलगया साहंती उत्तमं अट्ठं ॥ ३ ॥ नारयतिरिअगइए मणुस्सदेवत्तणे वसंतेणं । जं पत्तं सुहदुक्खं तं अणुचिंते अणन्नमणो ॥ ४ ॥ नरएसु वेअणाओ अणोवमाओ असायबहुलाओ । कायनिमित्तं पत्तो अणंतखुत्तो बहुविहाओ ॥ ५ ॥ देवत्ते मणुअत्ते पराभिओगत्तणं उवगएणं । दुक्खपरिकिलेसकरी अणंतखुत्तोसमणुभूआ ॥ ६ ॥ तिरिअगइं अणुपत्तो भीममहावेअणा

For Private And Personal Use Only

अणोअरया (यारा) । जम्मणमरणऽरहट्टे अणंतखुत्तो परिब्भमिओ ॥ ७ ॥ सुविहिअ ! अईयकालं अणंतकालं तु आगयगएणं । जम्मणमरणमणंतं अणंतखुत्तो समणुभूओ ॥ ८ ॥ नत्थि भयं मरणसमं जम्मणसरिसं न विज्जए दुक्खं । जम्मणमरणायंकं छिंद ममत्तं सरीराओ ॥ ९ ॥ अन्नं इमं सरीरं अन्नो जीवत्ति निच्छयमईओ । दुक्खपरिकिलेसकरं छिंद० ॥ १०० ॥ जावंति केइ दुक्खा सारीरा माणसा व संसारे । पत्तो अणंतखुत्तो कायस्स ममत्तदोसेणं ॥ १ ॥ तम्हा सरीरमाइं सब्भिंतर बाहिरं निरवसेसं । छिंद ममत्तं सुविहिअ! जइ इच्छसि उत्तमं ठाणं ॥ २ ॥ जगआहारो संघो सव्वो मह खमउ निरवसेसंपि । अहमवि खमामि सुद्धो गुणसंघायस्स संघस्स ॥ ३ ॥ आयरिय उवज्झाए सीसे साहम्मिए कुलगणे य । जे मे केइ कसाया सव्वे तिविहेण खामेमि ॥ ४ ॥ सव्वस्स समणसंघस्स भयवओ अंजलिं करिय सीसे । सव्वं खमावइत्ता अहमविखामेमि सव्वस्स ॥ ५ ॥ सव्वस्स जीवरासिस्स भावओ धम्मनिहियनियचित्तो । सव्वं खमावइत्ता अहयंपि खमामि सव्वेसिं ॥ ६ ॥ इय खामिआइआरो अणुत्तरं तवसमाहिमारूढो । पप्फोडंतो विहरइ बहुविहवा (प्र० आयविवा)हाकरं कम्मं ॥ ७ ॥ जं बद्धमसंखिज्जाहिं असुभभवसयसहस्सकोडीहिं । एगसमएण विहुणइ संथारं आरुहंतो य ॥ ८ ॥ इह तह विहारिणो से विग्घकरी वेयणा समुट्ठेइ । तीसे विज्झवणाए अणुसट्ठिं दिंति निज्जवया ॥ ९ ॥ जइ ताव ते मुणिवरा आरोवियवित्थरा अपरिकम्मा । गिरिपब्भारविलग्गा बहुसावयसंकडं भीमं ॥ ११० ॥ धीधणियबद्धकच्छा अणुत्तरविहारिणो समक्खाया । सावयगदाढगयाविहु साहंती उत्तमं अट्ठं ॥ १ ॥ किं पुण अणगारसहायगेहिं धीरेहिं संगयमणेहिं । नहु नित्थरिज्जइ इमो संथारो उत्तमं

अट्ठं ॥ २ ॥ उच्छूढसरीरधरा अन्नो जीवो सरीरमन्नंति । धम्मस्स कारणे सुविहिया सरीरंपि छड्डंति ॥ ३ ॥ पोराणिया पच्चुप्पन्निया उ अहियासिऊण वियणाओ । कम्मकलंकलवल्लीं विहुणइ संथारमारूढो ॥ ४ ॥ जं अन्नाणी कम्मं खवेइ बहुआहिं वासकोडीहिं । तं नाणी तिहिं गुत्तो खवेइ ऊसासमित्तेणं ॥ ५ ॥ अट्ठविहकम्ममूलं बहुएहिं भवेहिं संचियं पावं । तं नाणी० ॥ ६ ॥ एवं मरिऊण धीरा संथारंमि उ गुरू पसत्थंमि । तइअभवण व तेण व सिज्झिज्जा खीणकम्मरया ॥ ७ ॥ गुत्तीसमिइगुणड्ढो संजमतवनिअमकरणकयमउडो । सम्मत्तनाणदंसणतिरयणसंपाविअमहग्घो ॥ ८ ॥ संघो सइंदयाणं सदेवमणुआसुरम्मि लोगम्मि । दुल्लहतरो विसुद्धो तो सुविसुद्धो महामउडो ॥ ९ ॥ डज्झंतेणवि गिम्हे कावसिलाए कवल्लिभूआए । सूरेण व चंडेण व किरणसहस्संपयंडेण ॥ १२० ॥ लोगविजयं करिंतेण तेण झाणोवउत्तचित्तेणं । परिसुद्धनाणदंसणविभूइमंतेण चित्तेणं ॥ १ ॥ चंदगविज्झं लद्धं केवलसरिसं समाउपरिहीणं । उत्तमलेसाणुगओ पडिवन्नो उत्तमं अट्ठं ॥ २ ॥ एवं मए अभिथुआ संथारगइंदखंधमारूढा । सुसमणनरिंदचंदा सुहसंकमणं सया दिंतु ॥ ३ ॥ (२०-७०९) इतिश्री संथारगपइण्णयं समत्तं ६ ॥ प्रभु महावीर स्वामीनीपट्ट परंपरानुंसार कोटीगण-वैरी शाखा- चान्द्रकुल प्रचंड प्रतिभा संपन्न, वादी विजेता परमोपास्य पू. मुनि श्री झवेरसागरजी म.सा. शिष्य बहुश्रुतोपासक-सैलाना नरेश प्रतिबोधक-देवसूर तपागच्छ-समाचारी संरक्षक-आगमोध्धारक पूज्यपाद आचार्य देवेश श्री आनंदसागर सूरीश्वरजी महाराजा शिष्य प्रौढ़ प्रतापी, सिध्धचक्रआराधक समाज संस्थापक पूज्यपाद आचार्य श्री चन्द्रसागर सूरीश्वरजी म.सा. शिष्य चारित्र चूडामणी, हास्यविजेता-

For Private And Personal Use Only

मालवोध्धारक महोपाध्याय श्री धर्मसागरजी म.सा. शिष्य आगमविशारद-नमस्कार महामंत्र समाराधक पूज्यपाद पंन्यासप्रवर श्री अभयसागरजी म.सा. शिष्य शासन प्रभावक-नीडर वक्ता पू. आ. श्री अशोकसागर सूरिजी म.सा. शिष्य परमात्म भक्तिरसभूत पू. आ. श्री जिनचन्द्रसागर सू.म.सा. लघु गुरु भ्राता प्रवचन प्रभावक पू. आ. श्री हेमचन्द्रसागर सू.म. शिष्य पू. गणिवर्य श्री पूर्णचन्द्र सागरजी म.सा. आ आगमिक सूत्र अंगे सं.२०५८/५९/६० वर्ष दरम्यान संपादन कार्य माटे महेनत करी प्रकाशक दिने पू. सागरजी म. संस्थापित प्रकाशन कार्यवाहक जैनानंद पुस्तकालय सुरत द्वारा प्रकाशित करेल छे.

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

P14035

॥ श्री संथारग सूत्रम् ॥

For Private And Personal Use Only

Shri Mahavir Jain Aradhana Kendra www. kobatirth.org Acharya Shri Kailassagarsuri Gyanmandir

For Private And Personal Use Only